

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Поморська академія в Слупську (Республіка Польща)
Коледж Санта-Фе (США)
Центральна бібліотека Болгарської академії наук (Болгарія)
Державний університет Сан-Паулу (Бразилія)
Інститут мов (Федеративна Республіка Німеччина)
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека
імені І. П. Котляревського
Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

24 листопада 2022 року

Полтава

видавці – досвідом маркетингу, ціноутворення та допомоги клієнтам.

Джерела та література

1. Гуцул Г. Електронні бібліотеки: проблемні питання видавництва, бібліотек, обов'язкового примірника, авторського права. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 10. С. 48–49.
2. Ланде Д., Баркова О. Електронна бібліотека як середовище адаптивного агрегування інформації. *Бібліотечний вісник*. 2018. № 2. С. 12–17.
3. Смаглява Н. Сучасна бібліотека: тенденції та перспективи розвитку в електронному середовищі. *Бібліотечний вісник*. 2013. № 4. С. 56–60
4. Шрайберг Я. Інтеграція бібліотек в інформаційне суспільство, яке розвивається: що нас чекає попереду? *Вища школа*. 2012. № 11. С. 83–119.

Наталія Ландарєва,

завідувачка відділу інформаційних технологій

та комп'ютерного забезпечення НТБ,

м. Полтава

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ОДИН ЗІ СКЛАДНИКІВ БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

У статті розглядається питання вивчення історії бібліотеки як важливої складової бібліотечного краєзнавства. Висвітлено досвід роботи науково-технічної бібліотеки Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Ключові слова: бібліотечне краєзнавство, історія бібліотеки, бібліотечні дослідження, науково-технічна бібліотека Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Одним із важливих напрямків діяльності бібліотеки є краєзнавство, залучення користувачів до пізнання витоків свого рідного краю, формування почуття самосвідомості, глибокої поваги до історії культури, мови та традицій українського народу. В сучасних непростих умовах для нашої держави важливо зберігати та примножувати історичну пам'ять і досвід попередніх поколінь.

Рівноцінною часткою всебічного і достовірного відтворення усіх сторін національної історії є історія становлення і розвитку бібліотечної справи загалом і бібліотек, зокрема. Адже бібліотеки були і є показником цивілізованості суспільства, найціннішим зберігачем надбань людства. Тому важливе значення має вивчення історії кожної бібліотеки, що сприяє популяризації самої бібліотеки і розвитку краєзнавчої діяльності бібліотечної спільноти.

Краєзнавча діяльність бібліотеки, як складова бібліотечного краєзнавства, включає формування краєзнавчих інформаційних ресурсів, відображення їх у довідковому апараті, інформаційне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування, створення бібліографічних документів, дослідження історичного минулого бібліотек [1, с.87].

Грунтовне вивчення історії науково-технічної бібліотеки Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» розпочалося 2014 року і було присвячене 85-річчю книгозбірні. Слід зазначити, що існуюча на той час інформація у письмових джерелах стосовно історії бібліотеки, не була вичерпною і зводилася до коротких історичних відомостей із зазначенням основних етапів її існування. Протягом 2-х років було проведено наукове дослідження «Історія науково-технічної бібліотеки ПолтНТУ». Досліджувались документи з історії

університету та бібліотеки у Державному архіві Полтавської області: статистичні звіти, річні звіти інституту та бібліотеки (1930-1976 рр.); в архіві університету: історичні довідки про інститут, річні звіти, накази по інституту (1930-1988 рр.); звіти бібліотеки (1948-1988 рр.); інститутські/університетські багатотиражні газети «За будівельні кадри» (1960-1989 рр.), «Студентський гарт» та «Полтавський національний університет» (1998-2014 рр.); обласні газети «Більшовик Полтавщини» (1940-1941 рр.), «Зоря Полтавщини» (1943-1953 рр.); зібрано фотографії різних років.

Результатом такої кропіткої роботи став великий різнобарвний масив матеріалів, які у подальшому використовувалися і використовуються в освітній, соціокультурній та рекламній діяльності науково-технічної бібліотеки університету.

Головною окрасою кожної бібліотеки є її унікальний фонд. У фонді науково-технічної бібліотеки зберігається наукова, навчальна і художня література починаючи з XVIII століття. Можливо, справді цінними з точки зору букіністів пам'яток друкарського мистецтва у нашому фонді і немає, але ця колекція була і є досить цікавою не одному поколінню студентів і науковців нашого університету.

Саме за цією колекцією можна відслідкувати історію не тільки становлення бібліотечного фонду, а й зазирнути в ту епоху, у ті часи, з якими пов'язане те чи інше видання. Це книги з колекцій науковців, подаровані бібліотеці у різні роки; видання, що представляють різні формати і зразки поліграфії; книги, які містять унікальні власницькі знаки. Працівниками бібліотеки було вперше здійснено розвідку у фонді таких книг і досліджено печатки, штампи, екслібриси різних організацій, власницькі штампи і підписи з особистих бібліотек та колекцій, а також дарчі надписи, знайдені у книгах з бібліотечного фонду. Тому особливу увагу слід звертати на наявність будь-яких поміток на документах, визначати їх наукову та історичну цінність, відбирати видання з автографами вчених, політиків, літераторів, митців минулого. Адже власницькі знаки на виданнях є цінними путівниками у

дослідженнях не тільки історії бібліотек, а й книжкової культури та духовного життя нашої держави у минулі віки. [2].

Великим попитом користуються у науковців та здобувачів вищої освіти постійні експозиції «Історія фонду науково-технічної бібліотеки університету», віртуальні книжкові виставки «Букіністичні видання у фонді НТБ», «Як все починалось: перші видання з фонду бібліотеки» та інші.

Запорукою виконання бібліотекою своїх завдань упродовж усього періоду свого існування завжди були і є її працівники. Професія бібліотекаря в усі часи об'єднувала людей особливих, усім серцем відданих своїй справі. Це люди, які своєю самовідданою працею поширювали знання, людські цінності, культурну спадщину і примножували надбання бібліотеки. Адже не тільки цінні фонди і не стільки приміщення роблять історію бібліотеки, а саме люди, віддані книзі, своїй справі, для яких робота у бібліотеці – справа усього життя.

Тому другим, не менш важливим напрямком історичних пошуків стало дослідження професійного і життєвого шляху її працівників. Біографії бібліотекарів відображають соціальні та культурні реалії, моральні цінності, норми та вимоги до бібліотеки в різні часи, місце окремо взятого працівника і колективу в цілому в житті бібліотеки, є унікальним історичним джерелом. І одним з результатів дослідження став біографічний портрет керівників бібліотеки у контексті становлення і розвитку книгозбірні з моменту її заснування [3].

Третій напрямок краєзнавчої діяльності науково-технічної бібліотеки – бібліографічні та біобібліографічні покажчики, які є результатом аналітико-синтетичного опрацювання друкованих та електронних документів з історії університету та бібліотеки.

Студентам-будівельникам присвячено 2 бібліографічні покажчики: «Для того нам юність дана: історія студентства Полтавського інженерно-будівельного інституту (1962-1990 рр.)» та «Позивні третього трудового семестру: студентські

будівельні загони Полтавського інженерно-будівельного інституту», складений за публікаціями у багатотиражних газетах «За будівельні кадри» і «Студентський гарт» і присвячений історії студентських будівельних загонів, який крім бібліографічних записів містить історичну довідку про рух СБЗ, перелік назв усіх студентських загонів інституту та список командирів і комісарів СБЗ. Показчик проілюстровано фотографіями, які надали викладачі-бійці студзагонів.

- Позивні третього трудового семестру: студентські будівельні загони Полтавського інженерно-будівельного інституту: ретроспект. наук. бібліогр. показч. / ПолтНТУ; Наук.-техн. б-ка; уклад. О.П. Бригида; вступ. ст. О.П. Бригиди. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 36 с.

- Для того нам юність дана: історія студентства Полтавського інженерно-будівельного інституту : наук.-бібліогр. показч./ ПолтНТУ; Наук.-техн. б-ка; уклад.: О.П. Бригида. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 20 с.

Показчик «Науково-технічна бібліотека Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка на сторінках періодичних видань» включає статті, які були надруковані у багатотиражних газетах «За будівельні кадри», «Студентський гарт», «Полтавський університет», «Полтавський національний університет», обласних газетах «Комсомолец Полтавщини» та «Зоря Полтавщини» за період з 1960-го по 2012-й роки. Матеріал згруповано у три розділи: у першому зібрано статті працівників бібліотеки, другий розділ присвячено публікаціям про бібліотеку та її працівників, третій розділ розкриває таланти бібліотекарів-поетів. Показчик проілюстровано фотографіями з газет тих часів.

- Науково-технічна бібліотека Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка на сторінках періодичних видань: ретроспект. бібліогр. показч. / уклад.: Н. І. Ландарева; відп. за вип. В. О. Сидоренко. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 55 с.

Науковим та навчально-методичним доробком, зібраним у солідному бібліографічному виданні за участі бібліотечних працівників відзначила одна з кафедр університету своє 25-річчя:

- **Бібліографічний покажчик** наукових та навчально-методичних праць викладачів кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (до 25-річчя діяльності кафедри) / упоряд. Ю. О. Комлик; відп. ред. І. Г. Передерій. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 160 с.

З 2017 року започатковано цикл біобібліографічних покажчиків, присвячених життєвому шляху та науковим досягненням видатних науковців університету. У покажчиках подано хронологію основних дат життя й діяльності; біографічні нариси, що містять характеристику найважливіших напрямів професійної та громадської діяльності корифеїв університету; бібліографію науково-методичної спадщини; наукові школи вчених. Покажчики дають змогу відтворити реальні образи науковців, відстежити формування й розвиток їх наукових ідей, розкрити внесок у становлення університету та розвиток університетської науки.

Перші покажчики було присвячено 120-річчю від дня народження к.т.н., професора Є. В. Платонова, видатного будівничого залізничних мостів, талановитого науковця у галузі механіки ґрунтів та фундаментобудування, засновника школи геотехніки, першого завідувача кафедри основ і фундаментів та д.т.н., професора М. С. Торяника, засновника школи дослідження міцності косостиснених і косозгинаних залізобетонних елементів, першого завідувача кафедри залізобетонних і кам'яних конструкцій:

- Платонов Євген Володимирович [Електронний ресурс] : біобібліогр. покажч. / Полт. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка, Наук.-техн. б-ка ; упоряд. : Н.І. Ландарєва, О.П. Бригида ; відп. за вип. В.О.

Сидоренко. – Електрон. текст. дані. – Полтава, 2017. – Назва з екрана. – URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10831>.

- Торяник Михайло Степанович [Електронний ресурс] : біобібліогр. покажч. / Полт. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка, Наук.-техн. б-ка ; упоряд. : Н.І. Ландарєва, О.П. Бригида ; відп. за вип. В.О. Сидоренко. – Електрон. текст. дані. – Полтава, 2017. – Назва з екрана. – URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10833>.

Вагомий вклад в історію університету, в історію освіти, науки і техніки України, Полтавщини вніс ректор-реформатор, доктор технічних наук, професор Олександр Григорович Онищенко, академік, голова Полтавського відділення галузевої Академії будівництва України, голова експертної ради вищої атестаційної комісії України, голова спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій за спеціальністю "Машини та обладнання для виробництва будівельних матеріалів і конструкцій", голова Полтавського відділення Північно-Східного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри будівельних машин та обладнання ПолтНТУ. Багаторічна наполеглива творча праця О. Г. Онищенка відображена у наступному біобібліографічному покажчику Онищенко Олександр Григорович [Електронний ресурс] : біобібліогр. покажч. / Полт. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка, Наук.-техн. б-ка ; уклад.: Н.І. Ландарєва; відп. за вип. В.О. Сидоренко. – Електрон. текст. дані. – Полтава, 2018. – Назва з екрана. – URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10835>.

Багато сил, творчої енергії та уваги присвятила історії університету і бібліотеки відома краєзнавиця, фундатор кафедри українознавства, культури та документознавства, заслужений працівник університету канд. істор. наук, доцент Надія Костянтинівна Кочерга. Її фундаментальні з точки зору історії та краєзнавства

і цікаві праці з точки зору рядового пошанувача історії рідного краю висвітлено у поки що останній праці такого напрямку - покажчику

- **Кочерга Надія Костянтинівна** [Електронний ресурс]: біобібліогр. покажч. / Полт. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка, Наук.-техн. б-ка ; уклад.: Н. І. Ландарєва; відп. за вип. В. О. Сидоренко. – Електрон. текст. дані. – Полтава, 2019. – Назва з екрана. – URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10836>.

Таким чином, створюючи власні бібліографічні ресурси, працівники науково-технічної бібліотеки створюють свої унікальні сторінки в бібліографічному краєзнавчому репертуарі Полтавщини та України. Адже вивчення історії навчального закладу та її бібліотеки – один із пріоритетних напрямів бібліотечно-бібліографічного краєзнавства. Як свідчить практика, бібліографічне краєзнавство – це неосяжні можливості у систематизації і збереженні інформації про навчальний заклад та її бібліотеку [4, с. 133].

Підсумовуючи усе сказане вище хочеться зазначити, що вивчення та збереження історії бібліотеки, донесення її до прийдешніх поколінь – наш обов'язок. Бібліотека – це частинка пам'яті університету, його багатство. Минуле та сьогодення бібліотеки як невід'ємної частини університету, тісно пов'язані – це та основа, той фундамент, який дозволяє прийдешньому поколінню бібліотекарів розвиватися, професійно працювати, бути потрібним користувачеві та відповідати вимогам сучасного закладу вищої освіти.

Джерела та література

1. Білоус В. С. Дослідження історії бібліотеки – важлива складова бібліотечного краєзнавства. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Бібліотекознавство. Книгознавство. 2015. Вип. 4. С. 87-92.

2. Ландарєва Н. І. Відтиски часу, або Про що розповіли власницькі знаки у книгах [Електронний ресурс]. Книга і бібліотека у мистецькому просторі міста : матеріали Всеукр. наук. конф. Харків. 2017. С. 60-67. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/9865>.

3. Ландарєва Н. І. Науково-технічна бібліотека Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»: історія у дзеркалі особистостей [Електронний ресурс]. Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи : матеріали V Всеукраїн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25 листоп. 2020 р. Полтава. 2020. С. 216-227. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/8884>.

4. Білоус В. С. Бібліотечно-бібліографічне краєзнавство – важливий напрям краєзнавчої діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Роль краєзнавства у соціально-економічному і культурному розвитку регіону : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 10-12 жовт. 2012 р. Вінниця. 2013. С. 131-133.

Андрій Нарадько,

к.і.н., доцент,

м. Полтава

Олег Белько,

м. Полтава

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНИЙ ЦЕНТР

Бібліотеки завжди відігравали ключову роль у розвитку науки та культури. Їх називали «стовпами цивілізації» від початку писемної історії людства. В епоху